

Jan Patrick Zeller

Wpływ polszczyzny na wariantywność morfosyntaktyczną w łemkowszczyźnie – forma przypadkowa rzeczownika w funkcji orzecznika

---

Postscriptum Polonistyczne nr 1(19), 117-127

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAN PATRICK ZELLER
Universität Bern
Bern

Wpływ polszczyzny na wariantywność morfosyntaktyczną w łemkowszczyźnie – forma przypadkowa rzeczownika w funkcji orzecznika

Wstęp

Językiem łemkowskim posługuje się kilkutyśięczna mniejszość łemkowska mieszkająca w Polsce. Jest on jednym z wariantów karpatorusińskiego, tym samym zaliczany jest do języków wschodniosłowiańskich. Wszystkie odmiany karpatorusińskiego (obok łemkowskiego należą do niego jeszcze etnolekty używane na Słowacji i Ukrainie) pozostają w ścisłym kontakcie z językami dominującymi na wskazanych obszarach; w przypadku łemkowskiego jest to kontakt z językiem polskim. Osoby mówiące po łemkowsku są dwujęzyczne i na co dzień używają także języka polskiego. Wpływ, jaki polszczyzna wywiera na łemkowski, jak i w ogóle sam język łemkowski, którym faktycznie posługują się jego rodzimi użytkownicy, nie doczekały się do tej pory obszerniejszego (empirycznego) opracowania.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest zjawisko natury morfosyntaktycznej, które należy zarazem do często dyskutowanych zagadnień z zakresu morfoskładni języków wschodniosłowiańskich i historycznej morfoskładni języka polskiego, a mianowicie – forma przypadkowa rzeczownika w funkcji orzecznika w zdaniach z łącznikiem ‘być’. Język polski różni się w tym względzie od języków wschodniosłowiańskich, gdyż w polszczyźnie formą

obligatoryjną orzecznika rzeczownikowego jest narzędnik, a w językach wschodniosłowiańskich funkcję tę może pełnić zarówno narzędnik, jak i mianownik.

Zdecydowana większość przykładów orzecznika w skodyfikowanym opisie systemu gramatycznego lemkowszczyzny, przedstawionym w pracy *Gramatyka języka lemkowskiego / Gramatyka lemkiwskoho jazyka* Henryka Fontańskiego i Mirosławy Chomiak, ma formę narzędnika, zob. przykłady (1) i (2):

- (1) Njan'o jest *šoferom*_{Narz.}
'Ojciec jest *kie rowca*'.
- (2) Stryko byl *barz śanowanym gazdom*_{Narz.}
'Wuj byl *bardzo szanowanym gospodarzem*'.

Jednak autorzy przywołanej monografii podają również przykład – co prawda tylko jeden – użycia w tej funkcji mianownika (por. Fontański, Chomiak 2000, 110 i 128):

- (3) Naš stil jest (...) *okaz*_{Mian} mež mebljamî.
'Nasz stół jest *okazem* wśród mebli'.

Interesujące wydaje się, jaką formę przyjmuje orzecznik w mówionej odmianie lemkowszczyzny – tej, którą faktycznie (a nie według skodyfikowanej gramatyki) posługuje się społeczność lemkowska mieszkająca w Polsce. Czy w tej funkcji używane są oba przypadki? A jeśli tak, to czy rozchwianie to podlega tym samym czynnikom co w innych językach wschodniosłowiańskich? I wreszcie – na ile stabilna jest owa wariantywność? Być może mamy tu do czynienia ze zmianą językową pod wpływem polszczyzny. Przypuszczenie takie nasuwa się w związku z faktem, że w ciągu minionego stulecia oddziaływanie języka polskiego na lemkowski niezaprzeczalnie wzrosło.

Jak już wspomniano, empiryczne badania nad lemkowszczyzną należą w zasadzie do rzadkości; dość powiedzieć, że do niedawna nie istniał żaden korpus jej odmiany mówionej. Materiał wykorzystany w niniejszych rozważaniach pochodzi z korpusu mówionego języka lemkowskiego, gromadzącego wypowiedzi osób w różnym wieku. Pierwsze analizy tego korpusu dotyczące morfologii fleksyjnej oraz zaimków anaforycznych wykazały istnienie wariantywności morfologicznej i pozwoliły stwierdzić, że zaobserwowane zmiany językowe można przypisać także – choć nie wyłącznie – wpływowi języka polskiego (Menzel, Reis 2014; Reis 2013, 2014, w druku). W tym

miejszu warto przypomnieć, że fonetyką i fonologią języka lemковского zajmował się Zdzisław Stieber (1982), natomiast analizą jego leksyki – Janusz Andrzej Rieger (1995). Autorem (jak dotąd jedynych) badań ilościowych nad morfoskładnią lemkowskijszczyzny jest Jan Patrick Zeller (w druku). Badania te dotyczą podobnego do poruszonego w niniejszym artykule zagadnienia, a mianowicie wariantywności formy dopełnienia bliższego w zdaniach przeczących. Podczas gdy w językach wschodniosłowiańskich w tym przypadku mamy do czynienia z wariantywnością biernika i dopełniacza, w języku polskim – jak wiadomo – normą jest dopełniacz. W mówionej odmianie lemковского pojawiają się natomiast oba przypadki, a na wybór jednego z nich wpływ mają te same czynniki co w innych językach wschodniosłowiańskich, ściślej: szyk zdania oraz kategorie określoności i konkretności. Co ciekawe, w wypowiedziach młodszych użytkowników lemkowskijszczyzny można zaobserwować tendencję do używania dopełniacza (Zeller, w druku).

Forma rzeczownika w funkcji orzecznika w języku polskim i w językach wschodniosłowiańskich

We współczesnym języku polskim w zdaniach z łącznikiem ‘być’ w funkcji orzecznika wyrażonego rzeczownikiem pojawia się wyłącznie narzędnik. Zob.:

- (4) Ojciec był *studentem*_{Narz} architektury na Politechnice Warszawskiej (...). (Narodowy Korpus Języka Polskiego, NKJP)¹

Przypomnijmy jednak, że nie zawsze tak było. Na wcześniejszych etapach rozwoju polszczyzny można mówić o wariantywności narzędnika i mianownika w omawianej funkcji. W języku staropolskim dominował jeszcze mianownik, w wiekach XVI i XVII przewagę zyskał natomiast narzędnik (zob. Klemensiewicz 1926). W językach wschodniosłowiańskich funkcję tę również może pełnić mianownik lub narzędnik (zob. Timberlake 2004, 282; Rusanovskij i in. 1986, 287; Krivickij, Michnevič, Podlužnyj 1990, 250), co potwierdzają choćby przykłady wynotowane z Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego (Nacionalnyj Korpus Russkogo Jazyka, NKJRJa), por.:

---

¹ <http://nkjp.pl/> [dostęp: 30.01.2017].

- (5) a) Saval'ev byl *student*_{Mian} Moskovskogo instituta svjazi (...). (NKRJa)²
 ‘Saval’ev byl studentem Moskiewskiego Instytutu ds. Komunikacji’.
- b) Sergej byl *studentom*_{Narz} tret’ego kursa istoričeskogo fakul’teta odnogo iz moskovskich vuzov. (NKRJa)³
 ‘Sergiej był studentem trzeciego kursu na fakultecie historycznym jednej z moskiewskich uczelni wyższych’.

Niewątpliwie zakres użycia każdego z tych dwu przypadków w funkcji orzecznika jest jednym z najczęściej dyskutowanych problemów w dziedzinie morfoskładni słowiańskiej. Obok teorii, które zakładają, że zmiana przypadku pociąga za sobą zmianę znaczenia, istnieją również takie, które ten związek interpretują wyłącznie jako tendencję statystyczną. Przypuszcza się, że orzecznik o znaczeniu temporalnym, czyli wyrażający cechę tymczasową i niestabilną (*stage-level predicates*), preferuje narzędnik, natomiast orzecznik wyrażający cechę stabilną, stałą i niemodyfikowalną (*individual-level predicates*) – mianownik (dla języka rosyjskiego zob. Potebnja 1958; Røed 1966; Nichols 1981; Krasovitsky i in. 2008; dla polszczyzny historycznej zob. Klemensiewicz 1926; Hentschel 1993, 1994). Typ cechy – cecha tymczasowa vs. stała – może mieć związek z semantyką samego orzecznika. Tendencję do przybierania formy mianownika wykazują na przykład rzeczowniki określające narodowość lub jakąś właściwość, cechę oceniającą osobę. Skłonność do przyjmowania postaci narzędnika charakterystyczna jest natomiast dla rzeczowników nazywających zawody. Opinie badaczy co do rzeczowników nieożywionych są podzielone. Zgodnie z analizą przeprowadzoną przez Røeda (1966) i Nichols (1981) w odniesieniu do języka rosyjskiego używanego w XIX i XX wieku rzeczowniki abstrakcyjne wykazują tendencję do przyjmowania formy narzędnika. Z badań Gerda Hentschela nad polszczyzną XVI i XVII wieku wynika, że nieożywione rzeczowniki konkretne i abstrakcyjne ujawniają skłonność do przyjmowania w analizowanej funkcji składniowej formy mianownika (Hentschel 1994).

W niektórych ujęciach zwraca się uwagę na istotną rolę dodatkowych czynników (por. Røed 1966; Nichols 1981; Hentschel 1992). Otóż wpływ na wybór narzędnika (poza zmiennością cechy) mają również: czas przyszły, kontekst modalny, łącznik inchoatywny oraz niekanoniczny szyk zdania.

² <http://ruscorpora.ru/> [dostęp: 30.01.2017].

³ <http://ruscorpora.ru/> [dostęp: 30.01.2017].

G. Hentschel wyjaśnia wariantowość omawianych form orzecznika istnieniem dwóch przeciwstawnych tendencji. Jego zdaniem mianownik ikonicznie wyraża tożsamość desygnatu podmiotu i orzecznika, narzędnik natomiast różnorodność strukturalną podmiotu i orzecznika. Tendencje te mają odmienne znaczenie w różnych kontekstach, ale stale się uobecniają, dlatego też zawsze używane są oba przypadki (Hentschel 1993, 283).

Materiał i metoda

W niniejszej analizie wykorzystano ten sam materiał co w przywołanych wcześniej pracach Menzela, Reis oraz Zellera, a mianowicie korpus mówionego języka lemkowski, obejmujący około 196 tysięcy słów, który powstał w ramach projektu *Nieregularność (nieregularności) morfologii fleksyjnej w „aktualnych” kontaktach języków północnosłowiańskich (Flexionsmorphologische Irregularität(en) in „aktuellen” Kontaktvarietäten nordslawischer Sprachen)*, finansowanego przez Niemiecką Wspólnotę Badawczą (DFG). Korpus składa się z dwóch podobnej wielkości podkorpusów. Pierwszy, tzw. stary, zawiera prawie wyłącznie wypowiedzi informatorów, którzy urodzili się w latach 1907–1927 (97 proc.), zebrane podczas wywiadów przeprowadzonych w okresie od 1994 do 1996 roku. Drugi, tzw. nowy, składa się natomiast niemal wyłącznie z wypowiedzi informatorów, którzy urodzili się w latach 1945–1996 (98 proc.); nagrania te pochodzą z ich swobodnych rozmów zarejestrowanych w 2010 i 2011 roku. W materiale zgromadzonym w obu podkorpusach poszukiwano konstrukcji z łącznikiem ‘być’ i poddano je ręcznej anotacji, uwzględniając szereg kryteriów. Z obszaru badań wykluczono zdania całkowicie pokrywające się ze zdaniami polskimi, jak również bardzo częste zdania typu *to + być + X_{Mian}* (na przykład *To sud našy l’ubj boryj Karpatj* – ‘To są nasze ukochane góry Karpaty’)⁴.

Analiza

W korpusie mówionej odmiany lemkowski odnotowano 134 przykłady konstrukcji z łącznikiem ‘być’ (bez *to*), z czego 51 w „starym” i 83 w „nowym”

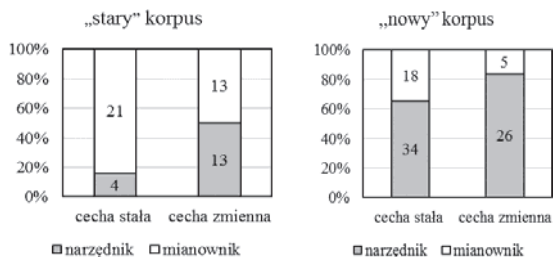
---

⁴ Przykłady podaję w transkrypcji, którą posługiwano się w projekcie.

podkorpuse, pochodzące z wypowiedzi 29 osób. Zawierają one zarówno orzecznik rzeczownikowy w mianowniku ($n = 57$), jak i narzędniku ($n = 77$). Przykłady użycia obydwu przypadków dotyczą zarówno orzeczników wyrażających cechę stałą, tj. narodowość bądź pochodzenie etniczne, jak w przykładzie (6); oceniające cechy charakteru, jak w przykładzie (7), a także tych, które wyrażają cechę tymczasową: zawody, jak w (8), czy etapy życia, jak w (9).

- (6) a) A ona byúa, ona byúa *Lemkijína*^{Mian} i v'in byú, i v'in byú.
 'A ona była, ona była *Lemkinią* i on był, i on był'.
 b) V'in byú s pochodzyńa *Polakom*^{Narz}, tak gadały što nekotry.
 'On był z pochodzenia *Polakiem*, tak mówili co poniektórzy'.
- (7) a) (...) ale totý taký duraký po prostu býli *mstyúú lude*^{Mian} (...).
 'Ale te takie głupki po prostu były *mścivymi ludźmi*'.
 b) Ja naprykúat ne vydžu any jednoho, poza D., kotry jes *pasku-dom*^{Narz}, kandydata takoho žečyv'istoho, realnoho.
 'Ja na przykład nie widzę ani jednego, poza D., który jest *pasku-da*, kandydata takiego rzeczywistego, realnego'.
- (8) a) To ja ne znaúa že vy *pjelenggńarka*^{Mian} jestešte.
 'To ja nie wiedziałam, że pani jest *pielęgniarką*'.
 b) Ja jestem z zavodu *pjelenggńarkom*^{Narz}.
 'Ja jestem z zawodu *pielęgniarką*'.
- (9) a) V'in juž jes *starí chńop*^{Mian}, ty znaž ho, robyt to što chce.
 'On juž jest *starym chłopem*, ty znasz go, robi to, co chce'.
 b) (...) no to ona jes *starom pannom*^{Narz} (...).
 'No to ona jest *starą panną*'.

Przywołane przykłady potwierdzają, że w omawianej funkcji składniowej występują oba przypadki, nawet wówczas, gdy użyty został modyfikator *juž* (zob. przykład [9a]), a tym samym podkreślona została zmienność cechy oraz jej ograniczenie czasowe. Podobnie jak w innych językach wschodniosłowiańskich, mamy tu w zasadzie do czynienia ze swobodną wariantywnością, nie zaś z deterministyczną relacją między czasowym ograniczeniem orzecznika i jego formą przypadkową. Przyjrzyjmy się zatem, czy istnieje przynajmniej relacja probabilistyczna, tak jak ma to miejsce w innych językach wschodniosłowiańskich. Ponieważ w analizowanym materiale korpusowym znaleziono tylko kilka przykładów należących do poszczególnych grup leksykalnych, zostaną one skategoryzowane ze względu na cechy stałe i zmienne. Sporządzone wykresy przedstawiają wyniki uzyskane dla obu subkorpusów:

Wykres 1 i 2. Frekwencja użycia przypadków w zależności od typu cechy w podkorpusie „starym” i „nowym” (opracowanie własne).

Chociaż w przykładach wyekscerpowanych z obydwu korpusów możliwa jest zarówno mianownikowa, jak i narzędnikowa forma orzecznika, to jednak trzeba zauważyć, że narzędnik występuje częściej w połączeniu z cechą zmienną (tymczasową), co może wskazywać na podobną tendencję jak ta, którą zaobserwowano w językach wschodniosłowiańskich oraz w XVI- i XVII-wiecznej polszczyźnie.

Poza tym można zauważyć wyraźne różnice między podkorpusami w zakresie liczby użyc obu przypadków. Narzędnik częściej pojawia się w „nowym” podkorpusie, co pozwala mówić o zmianie językowej, dokonującej się zapewne pod wpływem języka polskiego.

Poszczególne klasy semantyczne, do których należą orzeczniki odnalezione w obu podkorpusach – jak już wspomniano – są zbyt małe i rozmieszczone w nich dość nierównomiernie, co sprawia, że nie ma większego sensu głębiej ich analizować (zob. tabela 1).

Tabela 1. Frekwencja użycia przypadków w zależności od podkorpusu i grupy leksykalnej, do której należy orzecznik (opracowanie własne).

gr. leksykalna	„stary” podkorpus			„nowy” podkorpus			razem		
	mian.	narz.	razem	mian.	narz.	razem	mian.	narz.	razem
cechy stałe									
<i>charakter</i>	2	2	4	8	5	13	10	7	17
<i>narodowość</i>	10	2	12	5	18	23	15	20	35
<i>nieożyw. abstr.</i>	1	0	1	1	5	6	2	5	7
<i>nieożyw. konkr.</i>	4	0	4	1	1	2	5	1	6
<i>inne</i>	4	0	4	3	5	8	7	5	12
razem	21	4	25	18	34	52	39	38	77
cechy zmienne									
<i>etap życia</i>	3	2	5	1	6	7	4	8	12
<i>zawód</i>	4	9	13	2	16	18	6	25	31
<i>inne</i>	6	2	8	2	4	6	8	6	14
razem	13	13	26	5	26	31	18	39	57

W odniesieniu do najliczniej reprezentowanych grup leksykalnych (semantycznych) orzeczników należałoby jednak wspomnieć, że w przypadku tych oznaczających zawód nie tylko w „nowym” (16 z 18, czyli 89 proc.), ale i w „starym” podkorpusie da się zaobserwować tendencję do użycia narzędnika (9 z 13, czyli 69 proc.). W przypadku orzeczników wyrażających narodowość itp. „stary” podkorpus wskazuje jeszcze na wyraźną skłonność do używania mianownika (10 z 12, czyli 83 proc.), ale w „nowym” przeważa już narzędnik (18 z 23, czyli 78 proc.).

Trudno natomiast określić wpływ czasu przyszłego czy w ogóle czasu gramatycznego na formę przypadkową orzecznika. W „starym” podkorpusie łącznik przyjmuje niemal zawsze formę czasu przeszłego, w „nowym” natomiast pojawia się on często również w czasie teraźniejszym, ale nieraz także w czasie przyszłym lub ma postać bezokolicznika. Wynika to z różnych sytuacji komunikacyjnych, a co za tym idzie – również z poruszanych w zarejestrowanych rozmowach tematów. „Stary” podkorpus składa się z wywiadów na temat życia i przeszłości ludzi. Można by więc na tej podstawie pokusić się o stwierdzenie *ad hoc*, że różnica między podkorpusami polega na częstym użyciu form czasu przyszłego lub bezokolicznika przez przedstawicieli młodszej generacji. Ale tak nie jest. Po pierwsze, dlatego że frekwencja użycia form czasu przyszłego i bezokolicznika również w „nowym” podkorpusie jest mała, a po drugie, różnicę w użyciu narzędnika między podkorpusami można zaobserwować również w połączeniu z formami czasu przeszłego (16 z 44, czyli 36 proc. przykładów z narzędnikiem w „starym” podkorpusie, a 15 z 20, czyli 75 proc., w „nowym”, zob. tabela 2).

Tabela 2. Frekwencja użycia form przypadkowych w obu podkorpusach w zależności od użytych form temporalnych oraz bezokolicznika (opracowanie własne).

forma	„stary” podkorpus			„nowy” podkorpus			razem		
	mian.	narz.	razem	mian.	narz.	razem	mian.	narz.	razem
<i>bezokolicznik</i>	1	0	1	0	9	9	1	9	10
<i>czas przyszły</i>	1	1	2	0	5	5	1	6	7
<i>czas teraźniejszy</i>	4	0	4	18	31	49	22	31	53
<i>czas przeszły</i>	28	16	44	5	15	20	33	31	64
razem	34	17	51	23	60	83	57	77	134

W celu sprawdzenia, czy używanie narzędnika w „nowym” podkorpusie nie jest wyłącznie cechą języka, którym posługuje się kilku informatorów, na potrzeby tego artykułu przeprowadzono analizę statystyczną (tzw. Generalized Linear Mixed Modeling, GLMM, zob. Baayen 2008, 241–302), która po-

zwala zbadać jednocześnie oddziaływanie kilku czynników, a ponadto sprawdza wpływ poszczególnych informatorów (tzw. czynnik przypadkowy, ang. *random factor*) na uzyskane wyniki. Analiza ta wykazała, że czynniki typu cechy (stała/zmienna) i podkorpus („stary”/„nowy”) w znaczący sposób ($p < 0,05$) wpływają na wybór formy przypadku, co świadczy o tym, że obserwowana różnica między podkorpusami nie jest epifenomenem zachowania językowego niewielkiej liczby osób (zob. tabela 3).

Tabela 3. Analiza GLMM formy rzeczownika w funkcji orzecznika ($n = 134$). Czynniki przypadkowy: *informator* ($n = 29$, odchylenie standardowe: $0,61$)⁵.

czynniki sprzyjające narzędnikowi	współczynnik	błąd standardowy	wartość z	wartość p
<i>(stała)</i>	-1.46	0.48	-3.04	0.002
„nowy” podkorpus	1.72	0.57	3.02	0.003
typ cechy: zmienna	1.44	0.48	2.98	0.003

Wnioski

Przeprowadzona analiza wykazała, że typowa dla języków wschodniosłowiańskich wariantywność form narzędnika i mianownika rzeczowników pełniących funkcję orzecznika występuje także w mówionej odmianie języka lemковского (karpatorusińskiego), który używany jest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Podobnie jak w innych językach wschodniosłowiańskich oraz we wcześniejszych okresach rozwoju języka polskiego, przypadek rzeczownika w tej sytuacji uwarunkowany jest jego właściwościami leksykalno-semantycznymi. Związek ten nie ma jednak charakteru deterministycznego, lecz wskazuje na tendencje statystyczne. Rzeczowniki wyrażające stałe cechy desygnatu (na przykład narodowość lub oceniające cechy charakteru) przejawiają skłonność do przyjmowania formy mianownika, a te, wskazujące na jego cechy zmienne (na przykład zawód bądź etap życia) – do narzędnika. Ponadto można zauważyć, że młodszy użytkownicy języka lemковского (osoby urodzone po 1945 roku) przejawiają ogólną skłonność do używania w rozpatrywanej funkcji składniowej narzędnika. Mianownik w omawianej

⁵ Współczynniki są obliczanymi na podstawie modelu zmianami tak zwanych „logits”, to znaczy logarytmu tzw. „odds” (prawdopodobieństwo $p/1-p$). Dostarczają one informacji na temat tego, czy czynnik zwiększa prawdopodobieństwo użycia narzędnika (wartości dodatnie) lub je zmniejsza (wartości ujemne).

pozycji pojawia się w ich wypowiedziach rzadziej niż u przedstawicieli starszego pokolenia. Co interesujące, wyniki przeprowadzonych badań są zbieżne z obserwacjami dotyczącymi wariantywności przypadku dopełnienia bliższego w zdaniach przeczących⁶.

Może to być oczywiście przykład wewnętrznej zmiany językowej, jak w języku rosyjskim lub w polszczyźnie historycznej. Zdecydowanie bardziej prawdopodobne wydaje się jednak to, że decydującą rolę odgrywa tu czynnik zewnętrzny, a mianowicie kontakt z językiem polskim. Należy bowiem podkreślić, że wskutek dezintegracji historycznego obszaru gwar lemkowych, spowodowanej przymusowymi przesiedleniami po II wojnie światowej w ramach tzw. akcji Wisła, oraz za sprawą ogólnego rozwoju społecznego w Europie, sprzyjającego posługiwaniu się na co dzień językami urzędowymi, wpływ polszczyzny na język lemkowski w drugiej połowie XX wieku niewątpliwie znacznie wzrósł. Najogólniej rzecz ujmując, można powiedzieć, że morfoskładnia lemkowskijszczyzny w zasadzie odpowiada wzorcowi znanemu z języków wschodniosłowiańskich, ale oddziaływanie języka polskiego sprawia, że upodabnia się właśnie do niego.

Literatura

- Baayen R.H., 2008, *Analyzing linguistic data. A practical introduction to statistics using R*, Cambridge.
- Fontański H., Chomiak M., 2000, *Gramatyka języka lemковского / Gramatyka lemkijskoho jazyka*, Katowice.
- Hentschel G., 1992, *Zum Einfluß der Konstituentenfolge auf die Kasuswahl im Russischen*, „Lingua”, nr 87.
- Hentschel G., 1993, *Zur Kasusvariation des prädikativen Substantivs in Kopulasätzen: syntaktischer Wandel im Polnischen des 16. und 17. Jb.*, w: Hentschel G., Laskowski R., eds., *Studies in Polish morphology and syntax: Synchronic and diachronic problems*, München.
- Hentschel G., 1994, *Zur Verbreitung des prädikativen Instrumentals im Polnischen des 16. und 17. Jahrhunderts*, „Polonica”, nr XVI.
- Klemensiewicz Z., 1926, *Orzęcznik przy formach osobonych słowa być*, „Prace Filologiczne”, nr XI.
- Krasovitsky A. i in. 2008, *Predicate nouns in Russian*, „Russian Linguistics”, No. 32.
- Krivickij A.A., Michnevič A.E., Podlužnyj A.I., 1990, *Belorusskij jazyk dlja govorjaščich po-russki*, Minsk.
- Menzel T., Reis A., 2014, *Regularität / Irregularität im Paradigma anaphorischer Pronomen. Zur Rolle des Sprachkontakts im Lemkischen*, „Zeitschrift für Slavische Philologie”, Nr 70.

⁶ Okazuje się, że także w tym względzie wariantywność w zasadzie przypomina tę charakterystyczną dla innych języków wschodniosłowiańskich, ale u przedstawicieli młodszego pokolenia przeważa dopełniacz, czyli przypadek typowy w tym kontekście dla języka polskiego (Zeller, w druku).

- Nichols J., 1981, *Predicate nominals. A partial surface syntax of Russian*, Berkeley.
- Reis A., 2013, *Lemkowskie anaforičeskie mestoimenija. Kodificirovannaja norma i razgovornyj uzus*, „Lingustica Copernicana”, nr 1.
- Reis A., 2014, *Jazyk lemkow na granice meždu Vostočnoj i Zapadnoj Slaviej. Osobennosti slovoizmenenija anaforičeskich mestoimenij v reči lemkow*, w: Giger M., Kosáková H., Příhoda M., red., *Slované mezi tradicí a modernitou*, Červený Kostelec.
- Potebnja A. A., 1958, *Iz zapisok po russoj grammatike*, t. 1–2, Moskva.
- Reis A., w druku, *Kontakt jazykonj a zmiana systemu fleksyjnego: wpływ polszczyzny na język lemkowski* (tekst wygłoszony na VI Światowym Kongresie Polonistów ukaże się w tomie pokonferencyjnym).
- Rieger J., 1995, *Słownictwo i nazewnictwo lemkowski*, Warszawa.
- Roed R., 1966, *Zwei Studien über den prädikativen Instrumental im Russischen*, Oslo.
- Rusanovskij V.M. i in., 1986, *Ukrainskaja Grammatika*, Kiev.
- Stieber Z., 1982, *Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia*, Wrocław.
- Timberlake A., 2004, *A reference grammar of Russian*, Cambridge.
- Zeller J.P., w druku, *Morfoskładnia mówionej odmiany lemkowskiego – pomiędzy wschodniosłowiańskim i polskim. Przypadek dopełnienia bliższego w zdaniach przeczących* (tekst wygłoszony na VI Światowym Kongresie Polonistów ukaże się w tomie pokonferencyjnym).

The influence of the Polish language on morphological and syntactic variantivity in the Lemkos' language – declined noun as a predicate

The article presents analyses of the form of the noun used as a predicate in the spoken Eastern Slavonic language, the language of the Lemkos, which has been in contact with the Polish language. While in Eastern Slavonic languages, both Instrumental and Locative can be used in such a function, in the Polish language it is restricted to the Instrumental. In the Lemkos' language, the two variants are possible: both Instrumental and Locative can be used, depending on the type of feature (constant or changeable) that the predicate expresses. However, among the younger generation it is the Instrumental that dominates, which could be caused by the influence of the Polish language.

Keywords: Lemkos' language, language variantivity, language contact, declined noun as a predicate